

סדר

זמירות ישורון

מנהג אשכנז

ללא שיבושי הצנזורה, שינויי המשכילים והמדקדקים המאוחרים

שלמה אליעזר הופמייסטער
רב הקהילה דק"ק ווינא

ווינא ה'תשע"ו

לזכר לעילוי נשמת

ישעיה שלום בן בנימין זצ"ל

רבי החברותא וידידי היקר

הרה"ג הגדול רבי ישראל רפאל בן ר' משה הכהן לנדסמן זצוללה"ה

לזכר עולם

מורינו ורבינו הגאונים הצדיקים

הרב יוסף צבי בן החבר ר' ברוך חיים הלוי דינר זצוללה"ה

הרב שמואל בן ר' יוסף צבי הלוי וואזנער זצוללה"ה

התודה והברכה

לידידי החבר ר' מרדכי פערלמאן והגאון הרב שלום מאיר ארלנר שליט"א

שבדקו, בסבלנות, את כל הטקסט במהדורה זו,

בעיניים חדות ובשום שכל.

בהכרת תודה והערכה לעזרה העצומה והיקרה ולעצתם המועילה,

בלעדי זה לא יכלה המהדורה לצאת לאור.

לידידי היקר הרה"ג הגדול מוהר"ר בנימין שלמה המבורגר נ"י

הקב"ה ייתן לו כוח ואריכות ימים בסיעתא דשמיא,

להמשיך בעבודת הקודש שלו, בשביל כבוד התורה ולמען עם ישראל,

בדרכי אבותיו מורנו ורבינו

הגהצה"ק מרן ה'חתם סופר' זת"ע.

זמירות ישורון

כמנהג אשכנז המובהק

סדר זמירות וברכות לשבת וליום טוב

הוצאת "ישורון" ווינא ה'תשע"ו

ISBN 978-3-9502627-3-5

תוכן הענינים

תפילות לערב שבת ולערב יום טוב

סדר עירוב תבשילין 2 הדלקת נרות לשבת וליום טוב 2

סדר לליל שבת ויום טוב

12'כל-מקדש'	4 ברכת הבנים
13'מנוחה ושמחה'	4'שלום עליכם'
14'מה-ידידות'	5'אשת-חיל'
15'מה-יפית'	24'מעוז צור'
18'יום שבת קודש הוא'	74 סדר ספירת העומר
19'יום זה לישראל'	6 קריאת שמע של ערבית
20'קה רבון עלם'	8 קידוש לליל שבת ויום טוב
21'צמאה נפשי'	9 קידוש לליל שלש רגלים
23'צור משלו אכלנו'	10 קידוש ללילות ראש השנה
26'זמירות לליל שבת וחנוכה	11 סימנא מילתא ללילות רה"ש

סדר של בוקר לשבת וליום טוב

35'כי אשמרה שבת'	28 קידוש של בוקר לשבת
36'שמרו שבתותי'	29 קידוש של בוקר ליום טוב
37'דרור יקרא'	30'ברוך אדני יום יום'
37'שבת היום ליי'	32'ברוך קל עליון'
38'קה רבון עלם'	33'יום זה מכבד'
39'צור משלו אכלנו'	34'יום שבתון אין לשכח'
40'שיר לסעודה שלישית	29 קידוש של בוקר לראש השנה

סדר למוצאי שבת ויום טוב

47'אלקים יסעדנו'	41'נאט פאן אברהם'
48'קלי חיש גואלי'	41'אליהו הנביא'
48'אדיר איום ונורא'	44 הבדלה למוצאי שבת
49'איש חסיד היה'	44 הבדלה למוצאי יו"ט
51'אמר יי ליעקב'	45'המבדיל בין-קודש לחול'
53'רבון העולמים'	46'במוצאי יום מנוחה'

ברכות

69 סדר שבע ברכות	56 ברכות הנהנין
70 ברכה מעין שלוש	57'שיר המעלות'
71 ברכת המזון לסעודת ברית מילה	58 סדר ברכת המזון

הדלקת נרות לשבת וליום טוב

בעלת הבית מוכנה ומזומנה לשבת מדליקה נרות שבת בשם כל משפחתה. לפי מנהג אשכנז הישן מדליקים את השבת-לאמפע' מעל השולחן ולא נרות בפמוטים. בהיעדרה, הבעל מחוייב במצות הדלקת נרות, בהיעדרו הבת הכי הגדולה, ורק אם אין בנות מגיל בת-מצוה בבית, הבן הכי גדול מקיים המצוה של הדלקת נרות. ילדים לא נשואים שלא נמצאים בלילה הזה בבית, מחוייבים להדליק נרות בעצמם אלא אם כן הם יוצאים ידי חובה באמצעות הדלקת הנרות של המארחים. אדם נשוי יוצא ידי חובה ע"י הנרות שמדליקים בביתו 'לכבוד שבת', אבל עליו לוודא שיהיה אור כלשהו במקום שבו הוא נמצא בשבת בשביל 'שלוש בית'. נוהגים להדליק מאש קיימת נרות של יום טוב כשחל בחול לאחר שחוזרים הביתה מבית הכנסת אחרי ערבית. גם בערב שבת, כמו גם ביום טוב בעלת הבית מברכת אחרי ההדלקה (גברים מברכים לפני ההדלקה, מאחר והם בדרך כלל לא מקבלים את השבת עם הדלקת הנרות, אלא לאחר תפילת מנחה בבית הכנסת).

בערב שבת:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו,
וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שַׁבָּת:

בשלוש רגלים וראש השנה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שַׁל (בערב שבת: שַׁבָּת וְשַׁל) יוֹם טוֹב:

בערב יום הכפורים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שַׁל (בערב שבת: שַׁבָּת וְשַׁל) יוֹם הַכְּפוּרִים:

בערב יום הכפורים ובלילות ראש השנה* ושלש רגלים

(חוץ מליל ז' של פסח ובחור'ל גם לא בליל ח') אומרים כאן 'שהחינו'.**

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִדְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

* בברכת 'שהחינו' בלילה השני של ר"ה, ראוי לכוון על בגד חדש או על אכילת פרי חדש שלא אכלו ממנו בעונה האחרונה. את הפרי החדש אוכלים לאחר 'קידוש' ו'המוציא' במקום שבו אוכלים את סעודת יום טוב.
** גברים לא אומרים 'שהחינו' בזמן הדלקת נרות אלא ביו"ט בשעת קידוש ובליל יום הכפורים בכל נדרים.

סדר לליל שבת ויום טוב

ההורים מברכים את כל ילדיהם בשבתות ובימים טובים לאחר התפילה, בלילה, בבוקר ובמוצאי שבת (או יום טוב), בטרם היציאה מבית הכנסת או בכניסה לבית. וגם הבנים הגדולים והנשואים מקבלים ברכה זו מאבותיהם, וגם הנכדים מסביהם.

המברך מניח ב' ידיו על המתברך ואומר:

לבנות:

יְשִׁמְךָ אֱלֹהִים

כְּשָׂרָה, רַבָּקָה, רַחֵל וְלֵאָה.

לבנים:

יְשִׁמְךָ אֱלֹהִים

כְּאַפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה.

בראשית מ"ב:

יְבָרְכֶךָ יי וַיִּשְׁמְרֶךָ: 3מגדבר ו:כד-כו

יָאֵר יי | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ:

יִשָּׂא יי | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:

וכל אחד יכול להוסיף ברכה משלו כפי צחות לשונו.

בליל שבת נוהגים, חוץ מבבית האבל, כשכולם מגיעים למקומותיהם בשלחן, עומדים ושרים את הזמר 'שלום עליכם' וחוזרים כל בית ג' פעמים. יש שנוהגים, לפי הארז"ל, שבעל הבית מקיף את השולחן שבע פעמים.

שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם, מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרָת, מִלְּאֲכֵי עֲלִיוֹן,
מִלְּךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם, מִלְּאֲכֵי הַשָּׁלוֹם, מִלְּאֲכֵי עֲלִיוֹן,
מִלְּךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בְּרִכּוֹנֵי לְשָׁלוֹם, מִלְּאֲכֵי הַשָּׁלוֹם, מִלְּאֲכֵי עֲלִיוֹן,
מִלְּךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

צֵאתְכֶם לְשָׁלוֹם, מִלְּאֲכֵי הַשָּׁלוֹם, מִלְּאֲכֵי עֲלִיוֹן,
מִלְּךָ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

לאחר הזמר 'שלום עליכם' מוסיפים הפסוקים האלה:

כִּי מִלְּאֲכֵי יִצְוֶה-לָךְ לְשִׁמְרֶךָ בְּכָל-דַּרְכֶיךָ: 85:א

יי וַיִּשְׁמַר-צֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ מִמֵּעֵתָה וְעַד-עוֹלָם: 85:ב

אם קורין בבית הכנסת קריאת שמע בערבית לפני צאת הכוכבים חייבים לקרוא את קריאת שמע עוד פעם לפני הקידוש אם כבר הגיע זמן צאת הכוכבים. אם לא הגיע זמן צאת הכוכבים ונמצאים חצי שעה קודם הזמן אין להתחיל בסעודה.

אל מלך נאמן.

דברים וד-ט

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

בלחש: ברוך, שם כבוד מלכותו, לעולם ועד.

וְאֶתְּהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-
נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ: וְשָׁנַנְתָּם
לְבִנְיָךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתֹּתְךָ
בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת
עַל-יְדֶךָ וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתְבָתָם
עַל-מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ שְׁמֵעֵנִי אֶל-מִצְוֹתַי
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת-
יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-
נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ וְאִסַּפְתָּ דְגָנְךָ וְרִזְרַשְׁתָּ וַיִּצְחַרְךָ:
וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֹתְךָ וְאָכְלֹתָ וְשָׂבַעְתָּ:
הַשְׁמִירוֹ לָכֶם בְּיַד-יְפֹתָהּ לְבַבְכֶם וְסִרְתֶּם
וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם:
וְחָרָה אַף-יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-
יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶרֶץ-יְבוּלָהּ

דברים יא:יג-כח

סדר זמירות לליל שבת

נוהגים לשיר בליל שבת זמירות האלה בעוד שיושבים בסעודה. יש שנוהגים לשיר את הזמירות: 'כל־מקדש', 'מנוחה ושמחה', 'מהידידות', 'מהיפית', ויום שבת קודש הוא, דוקא בערבים הארוכים מ'שבת בראשית' עד 'שבת הגדול'.

הזמר 'כל־מקדש' מיוסד ע"פ סדר האלף ב"ת, וכל חרוז מסיים על לשון הכתוב.

המחבר רבנא משה הזקן ב"ר קלונימוס ז"ל ממגנצא

חתם שמו 'משה' בראשי תיבות של תיבות שניות בשורות של החרוז הראשון.

כָּל־מִקְדָּשׁ שְׁבִיעֵי כְּרָאוּי לוֹ, כָּל־שֹׁמֵר שִׁבְרֵי
כְּדָרֵי מִחֲלָלוֹ, שְׁכָרוּ הִרְבֵּה מְאֹד עַל־פִּי פְּעָלוֹ,
אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־דְּגָלוֹ: 33 מדרב ח:

אוֹהֲבֵי יְיָ הַמְּחַכִּים לְבַנְיָן אֶרְיָאֵל, בְּיוֹם
הַשְּׁבָרֵי שִׁישׁוֹ כְּמִקְבְּלֵי מִתֵּן נִחְלִיאֵל, נֹס
שְׂאוּ־יְדְכֶם קֹדֶשׁ וְאָמְרוּ לְאֵל, מלכים א' ח:נו בְּרוּךְ יְיָ
אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

דוֹרְשֵׁי יְיָ זָרַע אֲבָרָהֶם אֲהָבוּ, הַמְּאַחֲרִים
לְצֵאת מִן הַשְּׁבָרֵי וְהַמְּהַרִּים לְבֹא, וְשִׂמְחִים
לְשִׁמְרוֹ וּלְעֶרְב עֵרוּבוֹ, תהלים קיח:כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ
נִגְיָלָה וּנְשַׁמְחָה בּוֹ:

זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה בְּמִצְוֹת שִׁבְרֵי גְרוּסָה,
חֲרוּתָה לַיּוֹם הַשְּׁבִיעֵי כְּכֹלָה בֵּין רַעוּתֶיהָ
מִשְׁבָּצָה, טְהוּרִים יִירְשׁוּהָ וִיקַדְשׁוּהָ בְּמֵאֲמָר
כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה, בראשית 3:3 וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעֵי מְלֵאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

יּוֹם קְדוֹשׁ הוּא מְבוֹאוֹ וְעַד צֵאתוֹ, כָּל־זָרַע
יַעֲקֹב יִכְבְּדוּהוּ כְּדַבַּר הַמִּלָּךְ וְדָתוֹ, לְנוּחַ בּוֹ
וְלְשִׁמּוֹחַ בְּתַעֲנוּגִים אֲכוֹל וְשָׂתוֹ, שמות יב:מג כָּל־עַדַּת
יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

חֶשֶׁף, זָרוּעַ קָדְשֶׁךָ. וְקָרַב, קִיץ הַיְשׁוּעָה.
 וְנִקְּמָם, נִקְמַת נַפְשֵׁי. מִיַּד, מַלְכוּת הָרֶשָׁעָה.
 כִּי אֶרְכָּה לִי הַשָּׁעָה. וְאִינן קִיץ לְזֹאת הָרָעָה.
 בְּצֵל צִלְמוֹן, תִּרְדֹּף אַדְמוֹן.
 וְתָבִיא, רוּעִים שְׁבָעָה:

המחבר מוה"ר משה איסרליש (רמ"א) ז"ל מקראקא
 חתם 'משה חזק' בראשי הפסוקים.

מֵעוֹלָם, הָיִיתָ יְשׁוּעִי. כְּבוֹדִי, וּמְרִים רֵאשִׁי.
 תִּשְׁמַע נָא, קוֹל שׁוֹעִי. מַלְכִי, אֱלֹהֵי קְדוֹשִׁי.
 תִּעֲבֹר, חֲטָאֵי וּפְשָׁעֵי. גַּם, בְּגִלוֹת הָרְבִיעִי.
 חֲזַק יִשְׂרָאֵל, וְתִכְנִיעַ יִשְׁמַעֲאֵל.
 וּמֵאֲדוֹם, תִּפְדֶּה נַפְשִׁי:

המחבר מוה"ר 'שמואל הלוי' (בעל 'נחלת שבעה') ז"ל
 חתם שמו בראשי השורות.

שְׁמֶךָ, יְבָרְךָ לְעוֹלָם. מִתּוֹךְ, קָהַל אֲמוּנִים.
 וְכִסְאֶךָ, יִהְיֶה שָׁלֵם. אִם תִּנְקָם בַּיָּדוּנִים.
 לְנַפְשׁוֹת נַעֲנִים. תִּסְכַּת מַפְרוֹמִים.
 לְהוֹשִׁיעַ עַמֶּךָ, וּלְהַצִּיל שְׂרִידֶיךָ.
 יְדִידֶךָ כָּאֵז בַּיּוֹם חֲשַׁמְנַיִם:

המחבר מוה"ר 'רמיה' ז"ל, אב"ד דק"ק ווירצבורג
 חתם שמו בראשי תיבות בפסוק הראשון.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ. יְחִיד, הוֹד וְהָדָר.
 גָּאֵל, שְׂאֲרֵית צֹאנֶךָ. מֵאֲדוֹם, יִשְׁמַעֲאֵל וְקָדָר.
 רַחוּם, בְּקִדְשׁ נֶאֱדָר. רְוַח, תְּשִׁים לְעֵדָר.
 נִחְלָתֶךָ הוֹשִׁיעַ, אֵל נִקְמַת הוֹפִיעַ.
 בְּעַמְלֶק מִדֹּר דֹּר:

זמירות ליום שבת

כמו בליל שבת כן גם ביום שבת נוהגים לשיר זמירות בעוד שיושבים בסעודה.

המחבר רבינו שמעון הגדול ז"ל ממגנצא
חתם שמו שמעון בר יצחק בראשי החרוזים.

בְּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם, יַעֲמֵס־לָנוּ יֵשַׁע וּפְדִיּוֹם,
וּבְשֵׁמוֹ נְגִיל כָּל־הַיּוֹם, וּבִישׁוּעָתוֹ נָרִים רֵאשׁ
עֲלִיּוֹן, כִּי הוּא מְעוֹז לְדָל, וּמַחֲסֵה לְאֲבִיּוֹן.

שְׁבִטֵי יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל עֲדוּרָה, בְּצַרְתָּם לוֹ צָר
בְּסִבְלוֹת וּבַעֲבָדוֹת, בְּלִבְנֵת הַסְּפִיר הָרָאם עֲזוֹ
יְדִידוֹת, וּנְגִלָה לְהַעֲלוֹתָם מֵעֶמְק בֵּר וְדוּרָה,
כִּי־עַם־יִי הַחֲסֵד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת:

מִה־יִקָּר חֲסֵדוֹ בְּצִלוֹ לְגוֹנְנָמוֹ, בְּגִלוֹת בְּבִלְהָ
שְׁלַח לְמַעֲנָמוֹ, לְהוֹרִיד בְּרִיחִים נִמְנָה בֵּינֵינוּ,
וַיִּתְּנֵם לְרַחֲמִים לְפָנֵי שׁוֹבֵימוֹ, שְׁמוּאֵל א' יב:כב כִּי לֹא־
יִטַּשׁ יי אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל:

עֵינָם שֶׁת כְּסָאוֹ לְהַצִּיל יְדִידוֹ, לְהַעֲבִיר מִנְשָׁם
מֵאֲזַי מוֹרְדָיו, מֵעֵבֵר בַּשְּׁלַח פָּדָה אֶת־עַבְדָיו,
קָרַן לְעַמּוֹ יָרִים תְּהַלָּה לְכָל־חֲסִידָיו, אִיכָה ג:לב כִּי
אִם־הוֹגָה וְרַחֵם כָּרֵב חֲסֵדוֹ [חֲסֵדָיו קרי]:

וּצְפִיר הָעֵזִים הַגָּדִיל עֲצוּמָיו, וְגַם חֲזוֹרָה
אַרְבַּע עָלוּ לְמַרוֹמָיו, וּבְלִבָּם דָּמוֹ לְהַשְׁחִית
אֶת־רַחוּמָיו, עַל־יְדֵי כְהֲנָיו מִיָּנָר מִתְקוּמָיו,
אִיכָה ג:כב חֲסֵדֵי יי כִּי לֹא־תִמְנָנוּ כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמָיו:

נִסְגְּרָתִי לְאֶדוֹם בְּיַד רַעִי מְדַנֵּי, שֶׁבְּכָל־יּוֹם
מִמְלָאִים פָּרַשְׁם מֵעַדְנֵי, עֲזַרְתִּי עִמִּי לְסִמְךָ

שיר לסעודה שלישית

על פי המנהג הישן לא נוהגים לשיר זמירות בסעודה שלישית כלל. עם זאת יש שנוהגים לשיר את הזמר 'א-ל מסתתר' שחיבר מרן ה'חתם סופר' 'צוק"ל עצמו ונהג לשיר על שולחנו בפרעשבורג (מתוך כל הזמירות שחיבר רק את זה היה שר), ונהגו לשיר זמר זה גם בנייטרא, במאטערסדורף, בערלוי ובווינא.

המחבר חתם בארבעת ראשי החרוזים הראשונים ראשי תיבות של שם 'א-היה', וגם בחרוז האחרון בתחילת כל משפט.

בארבעת החרוזים הראשונים כל משפט שני חותם את שם 'י-ה-ו-ה', וכל משפט שליש את שם 'א-דני', ובפיזמון חתם המחבר את שמו 'משה'.

אַל מִסְתַּתֵּר בְּסִתְרֵי עֲלִיוֹן, יִכְתִּירוֹךְ צְדִיקוֹךְ
בְּמַחְשְׁבֵה וְהַגִּיּוֹן, אֲשֶׁר בְּךָ יִרְחַם אָבִיוֹן.

מֵאַיִן יבֹא עֵתָה עֲזָרִי,
שְׁמֵן רֹאשׁ אֵל נָא תַחֲסְרִי.
הוּי אֶרֶץ צְלָצֵל כְּנַפִּים,

בְּעֲזָרְתִּי וּבְגִאֲוֹתוֹ רוֹכֵב שָׁמַיִם – רוֹכֵב שָׁמַיִם.

הַטִּיבָה יי לְטוֹבִים וַיִּשְׁרִים, הַמְעַנְּגִים שַׁבָּת
בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים, דָּגִים בָּשָׂר וַיִּינוֹת מְשֻׁמְרִים.

מֵאַיִן יבֹא וכו'

יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו וּבּוֹעֲלוֹ, וּבְמַלְךְ צוֹר
יִשְׂרָאֵל וּגּוֹאֲלוֹ, נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים בְּרֹאשׁ
דְּגָלוֹ.

מֵאַיִן יבֹא וכו'

הַיּוֹם שִׁלְשֵׁת לְסַעוּדָה מְשֻׁלְשֵׁת, הַגּוֹת תְּבוּנוֹת
וְנִיב אֶרְשֵׁת, יִרְאוּ שׁוֹנְאֵי וַיִּלְבְּשׁוּ בִּשְׂת.

מֵאַיִן יבֹא וכו'

אֲזוֹרוֹת פְּתוֹר מְכַרְתְּךָ מְאִירִים, תַּחֲכֶמָה מֵאַיִן
תִּמְצֵא בְּל"ב נְרִיבוֹהֲזִיה בְּהִירִים, יֶאֱכֹר נִין
מִבִּינְתְּךָ כָּל שְׁעָרֶיהָ טְהוֹרִים, תְּכַל כְּאֲשֶׁר לְכָל
בְּחֻשְׁבוֹן שְׁבֹת סְפוּרִים.

מֵאַיִן יבֹא וכו'

סדר ההבדלה למוצאי שבת ויום טוב

גם במוצאי שבת ויום טוב מברכים את הילדים לאחר התפילה, בטרם היציאה מבית הכנסת או בכניסה לבית (עמ' 4).

יש שמקדימים לסדר ההבדלה למוצאי שבת גירסא זו או אחרת של השיר הישן 'נאט פאן אברהם' ביידיש-דייטש.
שרים את הזמר ג' פעמים ובפעם השלישית גומרים במילים 'אמן ואמן'.

נאָט פאָן אַבְרָהָם יִצְחָק אױַנד יַעֲקֹב,
בְּעֵהִיט דײַן פּאַַלֶּק יִשְׂרָאֵל אײַן זײַנעם לאַױַף.
דער ליבֶע שַׁבֵּת קױַש גַּעֲהֵט דאַהײַן,
דיא וואָך זאַל קאַמֶען,
צו אױַנז אױַנד אַלֶען פּראָמֶען,
זײַבֶען טאַגֶע זאַלֶען קאַמֶען:
צו מױַל אױַנד צו בְּרֻכּוֹת, צו שְׁשׁוֹן אױַנד צו שְׂמֵחוֹת,
אױַנד צו שְׁלוֹם, אױַנד צו גוֹטֶעם גַּעױַוײַן – אָמֵן וְאָמֵן.

במוצאי שבת מנגנים את הפיוט זה קודם שמבדלים.

אַלְיָהוּ הַנְּבִיא,
אַלְיָהוּ הַתְּשֻׁבִי, אַלְיָהוּ הַגִּלְעָדִי –
בְּמַהְרָה, יָבֵא אֱלֵינוּ, עִם מְשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד.

אִישׁ אֲשֶׁר קָנֵא, לְשֵׁם הָאֵל,
אִישׁ בְּשֵׁר שְׁלוֹם, עַל־יַד יְקוּתִיאֵל,
אִישׁ גִּזְשׁ, וַיִּכְפֹּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אַלְיָהוּ הַנְּבִיא, אַלְיָהוּ הַתְּשֻׁבִי, אַלְיָהוּ הַגִּלְעָדִי –
בְּמַהְרָה, יָבֵא אֱלֵינוּ, עִם מְשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד.

אִישׁ הוֹרוֹת שְׁנַיִם־עָשָׂר, רָאוּ עֵינָיו,
אִישׁ הַנְּקָרָא בְּעַל שַׁעַר, בְּסַמְנָיו,
אִישׁ וְאֶזוֹר עוֹר, אֶזוֹר בְּמַתָּנָיו.

אַלְיָהוּ הַנְּבִיא, אַלְיָהוּ הַתְּשֻׁבִי, אַלְיָהוּ הַגִּלְעָדִי –
בְּמַהְרָה, יָבֵא אֱלֵינוּ, עִם מְשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד.

מכבים האש בשארית של היין, ושרים את הזמר 'המבדיל בין קדש לחול'.
יש שחוזרים על הפזמון אחרי כל חרוז, ויש שחוזרים עליו רק בסוף הזמר.
המחבר (י"א שהוא רבינו יצחק בן יהודה אבן גיאת ז"ל מספרד)
חתם "יצחק הקטן בראשי החרוזים.

הַמְבַדִּיל בֵּין-קֹדֶשׁ לְחַל, חַטָּאתֵינוּ יִמְחַל,
כְּסִפְנוּ וְזַרְעֵנוּ יִרְבֶּה כַּחֹל, וְכַכּוֹכְבִים בְּלִילָה.

יּוֹם פְּנָה כְּצֵל הַזֶּמֶר, אֶקְרָא לְאֵל עָלַי גִּמֵּר,
אֲמַר שְׁמֹר אֶתְּהָ בְּקֶר וְגַם-לִילָה. ^{ישעיהו כ"א:ב}

אֲדַקְתֶּךָ כְּהַר תְּבוֹר, עַל חַטָּאֵי עָבוֹר תִּעְבֹּר,
כִּי־זֶה אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֲשִׁמּוֹרָה בְּלִילָה: ^{ד"ה}

חֲלָפָה עֹנֶנֶת מִנְחָתִי, מִי יִתֵּן מְנוּחָתִי,
יִגְעֵתִי בְּאַנְחָתִי אֲשַׁחֶה בְּכָל-לִילָה. ^{י"ו}

קוֹלִי בַל-יִטַּל, פֶּתַח לִי שַׁעַר הַמִּנְטָל,
שְׂרָאֲשֵׁי נִמְלֵא-טָל קְנוֹצוֹתַי רְסִיִּי לִילָה: ^{ש"ה ט"ז:ב}

הַעֲתֵר נוֹרָא וְאִיּוֹם, אֲשַׁוֶּעַ תְּנָה בְּדִיּוֹם,
בְּנִשְׁךָ-בְּעֶרְבֵי-יּוֹם בְּאִישׁוֹן לִילָה. ^{משלי ז"ט}

קְרָאתִיךָ יְהִי הוֹשִׁיעֵנִי, אֶרְחַח חַיִּים תּוֹדִיעֵנִי,
מִדְּלָה יִבְצָעֵנִי מִיּוֹם עַד-לִילָה. ^{ישעיהו לח:ב}

טָהַר טַנּוּף מַעֲשֵׂי, פֶּן יֵאמְרוּ מְכַעֲסִי,
אֵיךָ אֵלֹהֶ עֲשֵׂי נִתֵּן זְמַרּוֹת בְּלִילָה: ^{איוב ל"ה:י}

נִחַנּוּ בִידֶךָ כַּחֲמֹר, סֶלַח-נָא עַל-קַל וְחֲמֹר,
יּוֹם לְיוֹם יִבִּיעַ אֲמֹר וְלִילָה לִילָה. ^{יט"ג}

סדר ברכת המזון

בשבתות ומועדים לפני 'ברכת המזון' נוהגים לזמר 'שיר המעלות' בניגון. ברגלים וכן בשבתות שאומרים בהם פיוטים, נוהגים לזמרו בניגונים המיוחדים לאותם ימים. השל"ה, זצוק"ל, תיקן את אמירת המזמור הזה, ואילו על פי הארז"ל אומרים פסוקים אחרים, ונהגו באשכנז לאמרם כתוספת ל'שיר המעלות'.

קכו
 שִׁיר הַמַּעְלוֹת בְּשׁוּב יי אֶרֶץ־שִׁיבַת צִיּוֹן
 הָיִינוּ כְּחַלְמִים: אֲזִי יִמְלֵא שְׁחֹק פִּינוֹ וְלִשׁוֹנֵנוּ
 רָגְזָה אֲזִי יִאֲמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל יי לַעֲשׂוֹת
 עִם־אֱלֹהֵי: הַגְּדִיל יי לַעֲשׂוֹת לַעֲפָנוּ הָיִינוּ
 שְׂמֵחִים: שׁוּבָה יי אֶרֶץ־שְׁבוּתָנוּ [שְׁבִיתָנוּ קרי]
 כְּאֶפְיָקִים בְּנֹגֵב: הַזְרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה
 יִקְצְרוּ: הָלוֹךְ יֵלֵךְ | וּבָכָה נִשְׂא מְשֻׁד־הַזֶּרַע
 בְּאִיבָא בְּרִנָּה נִשְׂא אֶלְמֵתָיו: קמכ:כח תַּהֲלֵת יי
 יִדְבָּר פִּי וַיְבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר נֶשֶׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם
 וָעֶד: קטו:יח וַאֲנַחְנוּ | נְבָרֵךְ יְיָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם
 הַלְלוּיָהּ:

יש שמוסיפים במקומם
 פסוקים אלה:*

קרי:ג
 מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת יי
 יִשְׁמִיעַ כָּל־תַּהֲלָתוֹ:

קרי:ו
 כָּל הַנְּשָׁמָה תַּהֲלֵל יְיָ
 הַלְלוּיָהּ:

מוסיפים פסוקים אלה:

קרי:ח
 הוֹדוּ לַיְי כִּי־טוֹב
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

קרי:ט
 מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת יי
 יִשְׁמִיעַ כָּל־תַּהֲלָתוֹ:

אם יש יין ממלאים בו כוס ונוטלים אותו ביד, ואומרים:

קטז:יג כּוֹס־יְשׁוּעוֹת אִשָּׁא וּבְנֵשֶׁם יי אֶקְרָא:

ומברכים את 'ברכת המזון' עם הכוס ביד.

המברך ביחידות ממשיך ב'ברכת המזון' (עמ' 60).

* לפי מנהג אמשטרדם אומרים 'כל הנשמה' לפני 'מי ימלא'.

בכל יום שמתפללים בו מוסף,
כולל בלילה שאחריו עד חצות:

שמואל ב' כג: ^{כג} מַגְדִּיל [מַגְדִּיל קרי]
יְשׁוּעוֹת מַלְכוֹ וְעִשָּׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ
לְדָוִד וּלְזָרְעוֹ עַד-עוֹלָם:

יח: ^{כג} מַגְדִּיל [מַגְדִּיל קרי]
יְשׁוּעוֹת מַלְכוֹ וְעִשָּׂה
חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדָוִד
וּלְזָרְעוֹ עַד-עוֹלָם:

עֲשֵׂה שָׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם
עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ אָמֵן.

כולם אומרים בלחש: ^{לד: יא} יִרְאוּ אֶרְצֵי קְדְשׁוֹ כִּי-אֵין
מַחְסוֹר לִירְאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבּוּ וְדָרְשׁוּ יְיָ
לְאִי-חֶסֶדְךָ כָּל-טוֹב: ^{קיה: ה} הוֹדוּ לֵי יְיָ כִּי-טוֹב כִּי
לְעוֹלָם חֶסֶדְךָ: ^{קמב: טז} פוֹתַח אֶרְצֵי־ךָ וּמִשְׁבִּיעַ
לְכָל-חַי רִצּוֹן: ^{ירמיה יז: יז} בְּרוּךְ הַגֹּבֵר אֲשֶׁר יְבַטַח בֵּי
וְהָיָה יְיָ מְבַטְחֵנוּ: ^{לז: כב} גַּעַר א הָיִיתִי גַם-זִקְנָתִי וְלֹא-
רָאִיתִי צַדִּיק נִעְזָב וְזָרְעוֹ מִבְּקֶשׁ-לָחֶם:

בקול רם: ^{כט: יא} יְיָ עֲזֵז לְעַמּוֹ יִתְּן
יְיָ אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

בסעודת הנישואין ביום החופה מברכים את כל השבע ברכות (עמ' 69).
מהיום השני של שבעת ימי המשתה, כשיש בה לפחות שלושה בני מצוות,
יש שונהגים לברך את השניה (אשר ברא ששון ושמחה) בלבד.
אך לפי המנהג המובהק ומרן ה'חתם סופר' צוק"ל,
לא מברכים שום ברכה של 'שבע ברכות' בסעודות בימי המשתה.

מי שברך את ברכת המזון עם כוס יין אומר:

(סְבִירִי [מזירה מוֹרֵינוּ הָרַב או כְּהִנִּים] מְרַנֵּן וְרַבֵּן וְרַבּוֹתֵי.)
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:
אם שתה המזמן רביעית מן היין יברך ברכה מעין שלוש (עמ' 70).

ברכת המזון לסעודת ברית מילה

בברכת המזון, לפני שאומרים 'בְּפֶתוּב: וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ' וכו',
המזמן מוסיף את הפזמון 'אלקים צוית' בקול רם,
והמסובים משיבים בקול רם על כל חרוז וחרוז: 'ברית עולם'.

המחבר רבינו אפרים ברבי יעקב ז"ל מבונא,
חתם 'אפרים מעיר בונא' בראשי החרוזים.

אַלְהִים צְוִיתָ לִידִידְךָ בְּחִירְךָ:

בְּרַשִׁית יז: אֶת-בְּרִיתִי תִשְׁמֹר, חֶק בְּשֹׁאֲרְךָ, כּוּלָם: בְּרִית עוֹלָם:

אֶתָּה תִּכְרַת לְיוֹצְרְךָ, יִשְׁעִיכֶם נב: וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי בַּאֲרָךְ:
בַּאֲרָךְ, לוֹ בְּאֵלָיִי מִמָּרָא בְּהִרְאָךְ. בְּקוּדְךָ, בְּיוֹם כְּפֹור
בְּעִשׂוֹתוֹ בְּמוֹרְאָךְ,

כּוּלָם: בְּרִית עוֹלָם:
כְּצֶפֶת מִמַּחֲזֵן מִכּוֹתֶיךָ אֲרַפְּאָךְ, שְׁמוֹת טו:כו כִּי אָנִי יְיָ רַפְּאָךְ:
רוֹפְאָךְ, בְּחֶסֶדְךָ מֵאֲבֹרְךָ מוֹדִיעִים תְּדַמִּים. רָשָׁם,
בְּרַשִׁית יז: הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהִנֵּה תָמִים,

כּוּלָם: בְּרִית עוֹלָם:
רְאִיתִי נְקוּפָךְ כְּדָם עוֹלָה וּשְׁלָמִים, דְּבָרִים ככ: לְמַעַן יִיטֵב
לְךָ וְהֵאֲרַכְתָּ יָמִים: יָמִים, מִבְּרִית בְּהִתְעַצֵּל אֵב
הַחֲכָמִים, יְעוּדָתוֹ שְׁמוֹת ד:כו אֲזִי אֲמַרְהָ חֲתָן יָדִים,
כּוּלָם: בְּרִית עוֹלָם:

יְהִי זְכוֹר לְסִגְלָה מֵעַמִּים, יח: תְּפִלָּה חֲסָדֶיךָ מוֹשִׁיעַ (חסים)
מִמַּתְקוֹמְמִים. מִמַּתְקוֹמְמִים אֲאָסֶף נִדְחֶיךָ וְאֶצְבֵּר, מֵיעַת
אֲרָאךָ יחזקאל טז: מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ, עֲלֶיךָ כְּאֶעְבֵּר,
כּוּלָם: בְּרִית עוֹלָם:

מִטְרַתְּ עֲלֶיךָ אֶשְׁבֵּר. וְאָנִי, זכריה ט:יא בְּדָם-בְּרִיתְךָ שְׁלַחְתִּי
אֶסְרִינְךָ מִבּוֹר. מִבּוֹר, אֵב הַמּוֹן בְּצִאֲרוֹ, מִכְּבוֹדְךָ
נִעְזֵר, וְכָרוֹת עִמּוֹ בְּרִיתוֹ,
כּוּלָם: בְּרִית עוֹלָם:

מִנּוּחָה דוּחָה, וְקִצִּיצַת בְּהִרְתּוֹ, בְּיוֹם ויקרא יב: הַשְּׁמִינִי יַמּוּל
בְּשֵׁר עֲרַלְתּוֹ: עֲרַלְתּוֹ וְדָאִי, וְלֹא סָפַק הַיּוֹם אִזּוֹ אֶתְמוּל,
עֲלֶיךָ דוּחִין שֶׁבֶת, וְלֹא עַל מְכֻשִׁירֵי סְכִינָא לְהַמּוּל,
כּוּלָם: בְּרִית עוֹלָם: